

– не може бути обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними та іншими ознаками;

– громадяни України не можуть бути позбавлені громадянства і права змінювати громадянство;

– не можуть бути порушеними невід’ємні права на життя, на повагу до гідності, на свободу та особисту недоторканність;

– не підлягає обмеженню право направляти індивідуальні або колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, місцевого самоврядування;

– не можуть бути обмеженими права на життя, на шлюб і рівні права та обов’язки у шлюбі та сім’ї;

– неприпустимим є порушення рівності дітей залежно від їх походження;

– не може бути обмеженим право на професійну правничу допомогу на досудовому слідстві, в судовому процесі та в інших життєвих ситуаціях, коли така правова допомога передбачена в законі.

Як бачимо, основоположні права людини і громадянина не підлягають обмеженню навіть у період дії воєнного стану, оскільки без забезпечення їх гарантування неможливе існування людини у демократичній державі, якою є Україна, попри те, що росія веде проти неї повномасштабну війну.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.

3. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

Олександр Анатолійович МОРГУНОВ,

доктор юридичних наук, професор,
перший проректор Харківського національного
університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2259-3620>

ДИНАМІКА СУЧАСНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

Конференція присвячена дослідженню питань захисту та дотримання прав громадян органами Національної поліції України в умовах воєнного стану. Беручи до уваги специфіку закладу, зміст наукового пошуку, акцентовано на проблемах безпеки, протидії злочинності і соціальному розвитку. Тези учасників конференції якісно (*тобто змістовно*) розкривають окремі питання, які мають найбільше значення в перелічених напрямках розбудови держави, а напрацьовані наукові результати повинні створити необхідне підґрунтя для подальшого правового вдосконалення.

Разом із тим всі без винятку аспекти суспільного життя і діяльності держави в умовах сьогодення зазнали негативного впливу від повномасштабної російської військової агресії. Отже, всі наукові рішення та напрацювання конференції (більшою або меншою мірою) будуть пов’язані з подоланням наслідків війни. В цих умовах саме зараз доцільним і актуальним видається зосередитися не лише на пошуку перспективних способів

вирішення окремих проблемних питань, але й чітко зафіксувати ті зміни, яких вже зазнала держава в цілому.

Оскільки практичне впровадження правничих наукових здобутків, як і будь-яка інша державна діяльність, відбувається лише в межах чинного законодавства, то *предметом дослідження* варто обрати динаміку національної законотворчості. А *мету дослідження* спрямувати на оцінку активності використання механізмів законодавчого регулювання в несприятливих умовах сучасності. У такому випадку аналізу будуть піддані статистичні показники, а не зміст правових норм. Отже, результати будуть скоріше кількісними, ніж якісними. Проте саме цей методологічний підхід здатний забезпечити узагальнене вивчення сучасного стану всього державного механізму законодавчого регулювання в цілому. При цьому джерело даних для нашого дослідження вже сформовано, а його робота забезпечена працівниками Управління комп'ютеризованих систем парламенту України. Потрібні нам дані знаходяться в національній базі законодавства (оновлений сайт: zakon.rada.gov.ua), зокрема в розділах «Первинні законодавчі акти», «Розподіл за комітетами ВР» [1].

Щоб охарактеризувати масштаби змісту національної законодавчої бази, одразу наголосимо, що остання нараховує 835 документів, які віднесені до так званих первинних законодавчих актів (тобто таких, що мають самостійний «первинний» текст, в який за необхідності можуть вноситись зміни). Це переважно закони. До них не входять ті акти, які втратили чинність, і такі, що стосуються міжнародних договорів України, згода на обов'язковість та припинення дії яких надана Верховною Радою України.

Для дослідження законодавчої активності Верховної Ради України (далі – ВРУ) візьмемо період у 8 місяців (з березня по жовтень включно) та порівняємо показники за 2021 та 2022 роки. Так, у 2021 р. ВРУ було видано 542 документи, з них лише 178 – закони, що становить близько 33 % від загальної кількості актів. Інші документи здебільшого представлені постановами – 364 документи (відповідно майже 67 %). Натомість у 2022 р. за той самий період ВРУ видано 576 документів, з них 274 – закони (майже 48 %), 302 – постанови (близько 52 %).

Найбільш активним місяцем роботи ВРУ в обох випадках був липень. Крім того, з наведених даних випливає, що більшу частину виданих актів у розглянуті періоди становлять не закони, а постанови ВРУ.

Щоб все ж таки отримати узагальнену інформацію про спрямованість опрацьованих парламентом проєктів законів, розглянемо діяльність комітетів ВРУ. Наразі у Верховній Раді України IX скликання сформовано 23 комітети. Всі вони утворені 29 серпня 2019 р. [2]. Проте 18 грудня 2020 р. ВРУ були внесені зміни до назви Комітету з питань інтеграції України до Європейського Союзу (така назва закріплена в новій редакції). Зовсім недавно, 15 серпня 2022 р., була відкоригована назва Комітету з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин.

Кожний з 23 комітетів має свої предметні завдання. Найменша їх кількість (4 завдання) визначена для Комітету з питань свободи слова. Найбільш деталізованою (24 завдання) є діяльність Комітету з питань транспорту та інфраструктури. Відповідно до визначеної спрямованості комітетів відбувається визначення головного Комітету при роботі з проєктами нормативних актів. Таких документів за період з 2019 р. по теперішній час нараховується 2 364, з них у 2019 р. опрацьовано 380, у 2020 р. – 619, у 2021 р. – 722, у 2022 р. – 643. З їх загальної кількості близько 40 % становлять проєкти законів.

За весь час роботи діючих комітетів IX скликання статус головних найчастіше був наданий: Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики (11,1 % від загальної кількості); Комітету з питань правоохоронної діяльності (8,4 %); Комітету з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування (8,3 %). Кожен з інших комітетів був головним менше у 8 % випадків.

Можливість здійснення деталізованої вибірки за довільними періодами часу щодо навантаження окремих комітетів наразі не передбачена наявними засобами державного вебпорталу. Однак на ньому представлені відомості про напрацювання за роками роботи. Отже, розглянемо відповідну динаміку діяльності названих вище комітетів: Комітет з питань фінансів, податкової та митної політики: 2019 р. – 54 документи; 2020 р. – 60; 2021 р. – 76; 2022 р. – 73; Комітет з питань правоохоронної діяльності: 2019 р. – 27; 2020 р. – 55; 2021 р. – 59; 2022 р. – 57; Комітет з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування: 2019 р. – 43; 2020 р. – 52; 2021 р. – 70; 2022 р. – 31; додатково звернемо увагу на активність Комітету з питань національної безпеки, оборони та розвідки, предмет відання якого безпосередньо пов'язаний з подіями сьогодення: 2019 р. – 14; 2020 р. – 21; 2021 р. – 26; 2022 р. – 69 документів.

Зібрані відомості свідчать про придатність кількісного аналізу для дослідження динаміки національної законотворчості. Опрацьовані за його допомогою дані дозволяють охарактеризувати теперішній стан і працездатність механізмів законодавчого регулювання в умовах негативного впливу повномасштабної російської військової агресії. Проведений аналіз дає можливість стверджувати, що законодавча активність парламенту за час повномасштабної війни не лише не зменшилася, а навпаки, зросла порівняно з аналогічним попереднім періодом із 178 опрацьованих законів до 274, тобто щонайменше в півтори рази (153,9 %). При цьому питома вага інших виданих нормативно-правових актів (постанов ВРУ) стала меншою. Отже, є свідчення не лише активізації законотворчої діяльності, але й певної оптимізації дій Верховної Ради України. Разом із тим основні напрями законотворчості не змінилися. Як і раніше, активного законодавчого врегулювання найбільше потребують проблеми фінансів, податків, мита і правоохоронної діяльності. Проте деякі зміщення законотворчих акцентів все ж відбулися. Із цілком зрозумілих причин питання організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування наразі вимагали меншої законотворчої уваги. Натомість значення правового врегулювання проблем національної безпеки, оборони та розвідки ситуативно підвищилося. У подальшому, на наш погляд, також можна очікувати на відповідні ситуативні зміни. Проте достатню стійкість законотворчих механізмів і структур законодавчої влади України до негативного впливу війни наразі можна вважати доведеною.

Список бібліографічних посилань

1. Верховна Рада України : офіц. сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>.
2. Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України дев'ятого скликання : Постанова Верховної Ради України від 29.08.2019 № 19-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/19-20>.